

Savivaldybių žinios

Nr. 8 (888)

2020 m. rugsėjo 19 d. Išeina šeštadieniais

LIETUVOS SAVIVALDYBĖS 2020

Kaip turtinga praeitis kuria rytdieną

Telšių regiono savivaldybės 2–9 p.

Romo Girklio nuotr.

Metų pradžioje Plungėje Lietuvos Prezidentas Gitanas Nausėda susitiko su Telšių regiono plėtros tarybos nariais: pirmininku Rietavo savivaldybės meru Antanu Černeckiu (*kairėje*), Plungės, Telšių ir Mažeikių rajonų merais Audriumi Klišoniū, Kęstučiu Gusarovu ir Vidmantu Macevičiumi. Rugsėjį jie vėl susitiko Vilniuje Prezidento iniciuotame Regionų forume, skirtame aptarti svarbiausius regionų politikos ir savivaldos plėtros klausimus.

AKMENĖS RAJONO SĖKMĖS ISTORIJA	13 p.
KARDINOLAS SIGITAS TAMKEVIČIUS: PER DAUG ESAME ĮTIKĖJĘ Į PINIGĄ IR GERĄ GYVENIMĄ	18 p.
POPULIARĖJANTIS TURISTINIS OBJEKTAS – RUSNĖ	22–23 p.
APIE VANDENĮ KUR TEŠKA...	25 p.

TELŠIŲ REGIONAS

Angelė KILČAUSKAITĖ

Telšių regioną, užimančią beveik 4,4 tūkst. kvadratinį metrų, sudaro keturios savivaldybės. Tai – Mažeikių, Plungės, Telšių rajonų ir Rietavo savivaldybės. Regiono centras – Telšiai.

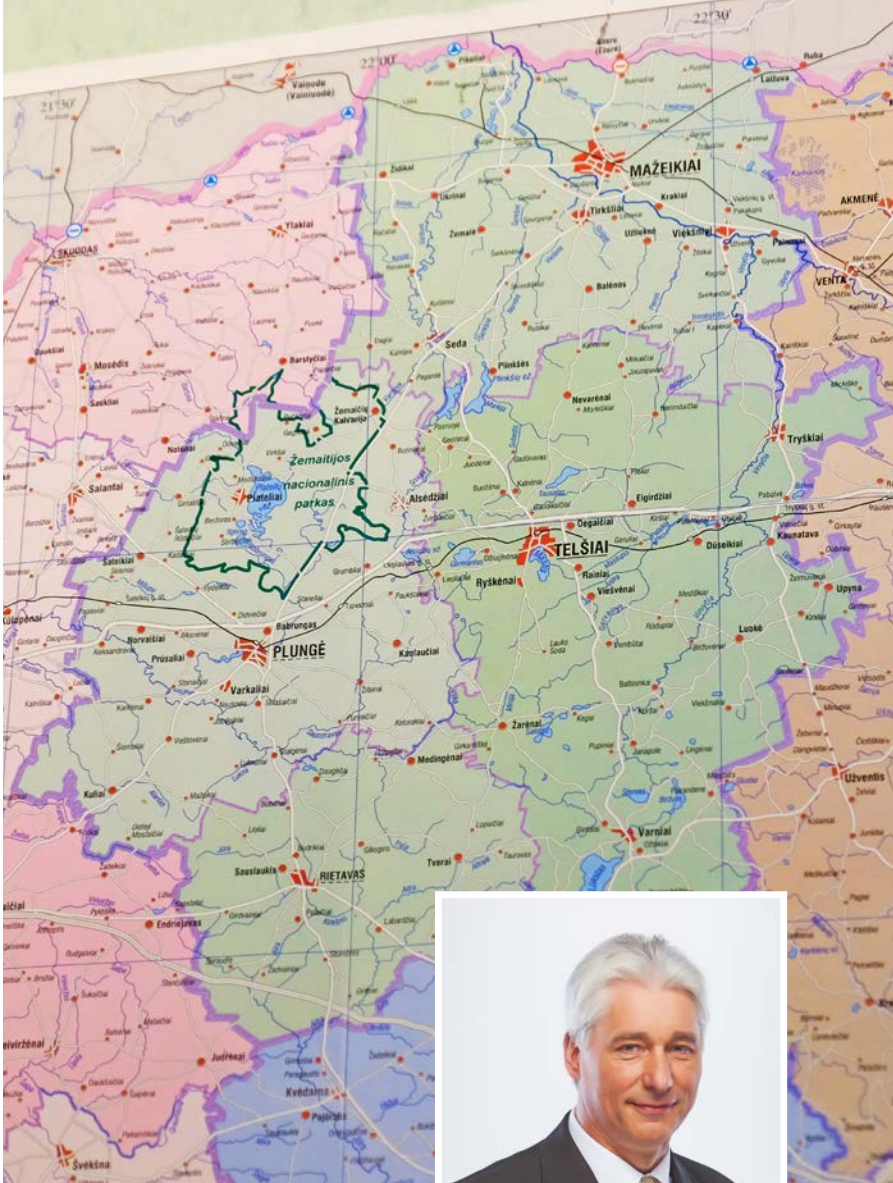
Statistikos departamento duomenimis, jose gyvena daugiau kaip 130,6 tūkst. gyventojų.

Diduma Telšių apskrities teritorijos yra Žemaičių aukštumoje. Telšių regiono aukščiausia vieta – Šatrijos kalnas (229 m). Didžiausios upės – Minijos aukštupys su intakais Sausdravu, Babrungu, Venta su intakais Virvyčia, Varduva, Vadakstimi, Šerkšne. Regione yra 43 valstybinės reikšmės ežerai, didžiausi – Platelių, Lūksto, Plinkšių, Masčio. Daugiau kaip 36 proc. teritorijos užima miškai. Regioną garsina Žemaitijos nacionalinis ir Salantų, Ventos bei Varnių regioniniai parkai. Visa tai sudaro palankias sąlygas turizmo plėtrai. Tad siekiant į regioną pritraukti daugiau turistų, savivaldybės imasi įgyvendinti bendrus turizmo plėtros, kultūros bendradarbiavimo projektus.

„Regionė pakankamai stipri ekonomika. Čia veikia nemažai didelių įmonių. Tai ir AB „ORLEN Lietuva“, UAB „Pieno žvaigždės“, Žemaitijos pienas“, „Vičiūnai“, UAB „Litnaglis“ ir kitos, – Telšių regioną apžvelgia tarybos pirmininkas Antanas Černeckis. – Steigiasi nemažai smulkiųjų ir vidutinių įmonių.“

Kaip pabrėžia regiono plėtros tarybos pirmininkas, nors verslo pritraukimu kiekviena savivaldybė kol kas rūpinasi atskirai, bet įsikūrusios įmonės naudingos visam regionui, nes sukuriama naujos darbo vietos. Kalbėdamas apie regioninės plėtros galimybes, pirmininkas situacijos nevynioja į vatą – kol kas kiekviena savivaldybė pirmiausia rūpinasi, kad tiek gamybos, tiek pramogų ar rekreacijos objektai įsikurtų būtent jų teritorijoje.

Kaip regioninę politiką pakeis neseniai priimtas Regioninės plėtros įstatymas? „Įstatyme numatytas didesnis savarankiškumas, regionų plėtros taryboms suteikiant juridinio asmens statusą. Didesnio savarankiškumo savivaldybininkai seniai siekė. Kuo daugiau savarankiškumo suteikiama regionui ir savivaldybėms, tuo geresnis ekonominis efektas. Lietuvos regionuose gyvenimas įvairus, todėl negali būti jokių visiems tinkančių šablonų. Šiuo metu aptariame bendrus tarybų, kaip juridinio asmens, steigimo, organizavimo klausimus“, – sako tarybos pirmininkas Antanas Černeckis.

PRAEITIS PADEDA KURTI ŠIANDIENĄ

Daugelyje šaltinių nurodoma, kad rašytiniuose istorijos šaltiniuose Rietavas pirmą kartą paminėtas 1253 m. Manoma, kad jau tais laikais Rietavas galėjo būti viena iš pačių senųjų ir gana svarbių centrinės Žemaitijos vietovių.

Istoriniai šaltiniai liudija, kad XIV–XV a. Rietavas buvo vienas svarbiausių Žemaitijos gynybos centrų ir viena žymiausių šios Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės etnografinės dalies gyvenviečių.

Nors prie dabartinio miesto nėra piliakalnio, tačiau Rietavo piliakalnių vietos gyventojai nuo seno vadina netoli Jūros upės dešiniojo kranto esantį piliakalnį. Nuo jo į Rietavo pusę eį akmenimis grįstas kelias. Ant piliakalnio galėjusi stovėti medinė pilis.

Pagal 1802 m. caro įsaką Rietavas buvo atiduotas iki gyvos galvos Mykolui Kleopui Oginskiui, kuris sulgino valstiečių baudžiaininkų ir miestelėnų teises.

1814 m. Rusijos caras Aleksandras I įsakė iki gyvos galvos duotą valdą kompozitoriui ir valstybės veikėjui M. K. Oginskiui parduoti už 277 600 sidabro rublių.

1872 m. Rietave atidaryta pirmoji Lietuvoje profesionali muzikos mokykla. Jai vadovauti

Antanas ČERNECKIS

*Telšių regiono plėtros tarybos pirmininkas
Rietavo savivaldybės meras*

pakviečiamas pirmasis profesionalus muzikas Juozas Kalvaitis. 1885 m. Rietave įkuriamas 60 žmonių simfoninis orkestras, išgarsėjęs ir už Lietuvos ribų.

1882 m. Rietave pradėjo veikti pirmoji Lietuvoje telefono linija, sujungusi su dvarais Plungėje, Kretingoje, Palangoje.

1892 m. Rietavo dvare pradėjo veikti pirmoji Lietuvoje ir carinėje Rusijoje elektrinė, teikusi elektrą ne tik dvarui, bet ir miesteliui.

Istorinis palikimas yra vienas labiausiai turistus viliojantis dalykas. Užsukusieji į Rietavą mielai apžiūri buvusią dvaro sodybvietę ir parką, atgimusiais išlikusiais dvaro pastatais, pritaikytais šiandienos poreikiams. Čia įsikūrusi Rietavo meno mokykla, muziejus, kurio darbuotojai po kruopelę rankioja faktus,

Rietave prie buvusių Oginskių rūmų atidengtas paminklinis akmuo.

primenančius kunigaikščių Oginskių veiklą ir kitus Rietavo Oginskių kultūros istorijos faktus. Buvusioje restauruotoje karietinėje veikia verslo ir turizmo informacijos centras. Miesto centrą puošia 1872 metais pastatyta Rietavo Šv. Arkangelo Mykolo bažnyčia.

Vis didesnio turistų susidomėjimo sulaukia Lopaičių piliakalnis su savo stebuklais.

Didžiausio susidomėjimo ir daugiausiai mokslininkų ir mistikų diskusijų kelia šalia piliakalnio kitame upelio krante puikiai išlikę senosios lietuvių religijos šventvietės elementai – teigiama, kad ši vieta – buvęs visos Europos pagonybės centras.

Tiesa ar mistika, bet Lopaičiai vis labiau traukia negalintį susilaukti vaikų moteris. Tikima, kad apsilankiusiems padeda čia esantis falo formos akmuo. Lopaičių piliakalnis apipintas ir kitomis istorijomis. Teigiama, kad prie jo pelkėse paskandinti kryžiuočiai, kad jėgas ir sveikatą sugrąžina stebuklingų galių turinčio šaltinio vanduo.

Pasistiprinti galima užsukus į greta Lopaičių piliakalnio esančią menininkų Birutės Fiodorovos ir Virgilijaus Bizausko meno galeriją – arbatinę „Pilies malūnas“.

Laiko tėkmėje populiarumo nepraranda ir Rietavo turgus.

Tačiau, kaip pabrėžia Rietavo savivaldybės meras Antanas Černeckis, esami objektai gali pritraukti tik vienadienius turistus. Siekiant sustiprinti srautus, reikalingas viso

regiono, o gal ir pritraukiant kaimyninius, bendradarbiavimas.

SAVIVALDOS JUBILIEJUS

Kaip teigia meras, rietaviškiai teigiamų pokyčių sulaukė įkūrus atskirą savivaldybę. Kad ir kokie sunkūs buvo pirmieji metai, bet žingsnis po žingsnio jauna savivalda yrėsi į priekį. „Šie metai mums ištis ypatingi – švenčiam savivaldos atgavimo dvidešimtmetį. Jubiliejų minėsime per Mykolines, kurių renginiai vyks nuo rugsėjo 19 iki 27 d. Jeigu nebūtumėm atgavę savarankiškumo, nebūtumėm tiek pasiekę, taip pagerinę bendruomenės kasdienybę. Džiaugiamės, kad esame maža savivaldybė, tačiau norime visiems pasakyti, kad savo planais ir pasiekimais tikrai nenusileidžiam savivaldybės senbuvėms“, – pabrėžia savivaldybės meras Antanas Černeckis.

SAVIVALDYBĖS DYDIS – NE KLIŪTIS PROJEKTAMS

Rietavo savivaldybė kitoms nenusileidžia nei sumanymais, nei įgyvendintais ar įgyvendinamais projektais. „Šiuo metu Rietavo savivaldybė įgyvendina keturių dalių Tikslinės teritorijos programą. Darbai jau įpusėjo. Tvarkoma dvaro teritorija, įrengtos vaikų žaidimų aikštelės. Pagražės Rietavas, visuomenės poreikiams bus pritaikytas Rietavo parkas, teritorija, esanti prie Jūros upės, įrengiami dviračių takai, tvarkomos gatvės ir sporto aikštynai, remontuojama Tverų

gimnazija. Papildomai gavę lėšų pagal COVID-19 pasekmių mažinimo programos priemonių planą, sutvarkysime kelią iš Medingėnų į Tverus, Daugėduose, Pelaičiuose, Girėnuose rekonstruojame gatves“, – pastaruosius darbus apžvelgia meras.

Meras pasidžiaugia, kad Rietave sėkmingai veikia ir verslas. Per teritoriją einanti auto-magistralė Vilnius – Klaipėda, šalia esantis Klaipėdos uostas, Plungės geležinkelio stotis sudaro puikias sąlygas verslui plėtoti. Deja, kaimynystė turi ir neigiamą pusę – vis labiau juntamas darbuotojų stygius, nes Rietavo savivaldybės gyventojams tapo įprasta važinėti į darbą 50 ar daugiau kilometrų. „Darbo žmonės randa ne tik Telšių, bet ir Klaipėdos ar Tauragės regione“, – sako meras.

TENKA DAUG KO IŠMOKTI

Pavasarį prasidėję švietimo išbandymai dėl kilusios COVID-19 pandemijos tęsiasi ir pradedus naujiems mokslo metams.

„Visi šie metai – su iššūkiais. COVID-19 įnešė daug naujovių, turime daug ko išmokti, prisitaikyti prie naujų sąlygų. Tai – tarsi tam tikras mūsų bendruomenės išbandymas. Iki šiol neblogai sekėsi tvarkytis su sunkumais, mokyklos prisitaikė, pasirošė pokyčiams, kiekviena dirba pagal atskirus planus, stengiasi maksimaliai apsaugoti nuo plintančios ligos. Labai tikimės, kad išvengsime skaudesnių išbandymų“, – sako Rietavo savivaldybės meras Antanas Černeckis.

Savivaldybių žinios

„Savivaldybių žinios“
leidžiamas nuo 1996 m.

Markučių g. 15, LT-11347 Vilnius,
el. p. info@savzinios.lt, interneto svetainė www.savzinios.lt
Direktorė Lina Belevičienė, tel. 8685 39454,
redaktorius Romas Girklys, tel. 8685 39452,
Facebook savzinios leva Cataldo, cataldoieva@gmail.com

Spausdina AB „Spauda“,
Laisvės pr. 60, LT-05120 Vilnius,
www.spauda.com
ISSN 1392–2467

Mūsų partneris
Mano Kraštas

AKMENĖS RAJONO SĖKMĖS ISTORIJA

Tai, kas įvyko Akmenės rajone galima pavadinti ir nuoseklaus darbo rezultatu, ir sėkmingu įvykiu susiklostymu. Įvykiams sėkmingai klostytis nebebuvo vienos daugeliui savivaldybių koją kišančios priežasties – tai reikalingas žemės sklypas. Savivaldybės, neturėdamos teisės disponuoti valstybine žeme, verslui ją gali suteikti per Nacionalinę žemės tarnybą ir tik viešojo konkurso keliu. Akmenės rajono savivaldybė buvo susiformavusi erdvią ir iki tol nepanaudotą Laisvosios ekonominės zonos teritoriją.

Tačiau teritorija be nuoseklaus darbo galbūt ir šiandien būtų tik plynas laukas. Kaip sako rajono meras Vitalijus Mitrofanovas, su Vakarų medienos grupės darbuotojais iki lemiamo susitikimo jau buvo nuveikta nemažai darbų tiek rengiant reikalingą dokumentaciją, tiek apsisprendžiant dėl savivaldybės indėlio sukuriant statomai gamyklai reikalingą infrastruktūrą. Jai sukurti reikėjo nei daug, nei mažai – 5 mln. eurų. Savivaldybės vadovams ir rajono tarybai reikėjo apsispręsti, ar investuoti į reikalingą infrastruktūrą. Vieningu rajono tarybos sprendimu buvo nuspręsta sudaryti visas sąlygas investicijoms ateiti.

Naujoji gamykla Akmenėje yra ne tik didžiausias pastarojo meto investicinis projektas šalyje, bet ir viena didžiausių lietuviško kapitalo investicijų per paskutinį dešimtmetį. Bendrovė į gamyklą investavo 146 mln. eurų, joje sukurta 140 naujų darbo vietų.

Vienos didžiausių Baltijos šalyse medienos ir baldų gamybos grupių UAB „Vakarų medienos grupė“ (VMG) gamyklos atidaryme dalyvavęs ministras pirmininkas Saulius Skvernelis pažymėjo, kad tai ilgai lauktas ir visam Šiaurės

„Buvau nustebintas Akmenės rajono savivaldybės ir jos mero Vitalijaus Mitrofanovo (kairėje) darbu. Ryte atvažiuau, aptarėme, o darbo dienos pabaigoje su savivaldybe jau pasirašėme sutartį dėl naujos gamyklos statybos“, – sakė vienintelis įmonės akcininkas Sigitas Paulauskas premjerui Sauliui Skverneliui.

Vakarų Lietuvos regionui didelę perspektyvą kuriantis projektas. Kaip teigė premjeras, ši investicija įrodo sėkmingą verslo, bendruomenės, Vyriausybės ir savivaldos bendradarbiavimą, o savivaldybės ilgalaikės pastangos įkurti LEZ pagaliau atnešė lauktus rezultatus. Gamyklai suteiktas regionui svarbaus projekto statusas. Vyriausybė ženkliai prisidėjo prie infrastruktūros parengimo LEZ, Naujojoje Akmenėje, Menčių kaime.

„Šio konkretaus objekto statyba parodė, kad

yra sinergija tarp investuotojo, Vyriausybės ir savivaldos. Tai yra konkretus pavyzdys, kad tikrai kartu galime padaryti labai daug, o ne verkti ant peties, kalbėti apie kažkokią regionų atskirtį. Džiaugiuosi, kad tiek meras, tiek investuotojas, tiek Vyriausybės ir dvi ministerijos padarė objektą, kuriuo galime didžiuotis“, – sakė ministras pirmininkas.

Vyriausybės vadovo teigimu, šios investicijos, Akmenės regioną pavertusios svarbiu ekonominiu epicentru, Lietuvą reprezentuoja kaip kuriančią valstybę. Tikimasi, kad tai paskatins jaunas šeimas sugrįžti ir į Akmenę, ir į visą Šiaulių regioną. Taip pat tai bus didelis postūmis vietos įmonėms dirbti kartu su šiuo investuotoju. Premjeras, be kita ko, pasidžiaugė augančiomis gamybinėmis tvariomis ir ilgalaikėmis investicijomis ir Kauno bei Panevėžio LEZ. Tai liudija, kad pasitikima mūsų valstybe, kurioje dirba kvalifikuoti žmonės.

Per susitikimą su Akmenės rajono savivaldybės vadovais premjeras aptarė probleminius klausimus. Didžiausią nerimą, kaip ir kitiems šalies regionams, šiuo metu kelia tai, kad, nors per pandemiją buvo skirta nemažai lėšų ekonomiką skatinantiems infrastruktūros projektams, ne visiems projektams pavyksta rasti rangovus.

Vyriausybės vadovas taip pat lankėsi vienintelėje Lietuvos cemento gamykloje AB „Akmenės cementas“. Gamykla per metus pagamina per milijoną tonų šios rišamosios statybinės medžiagos, įmonėje sukurta beveik 500 darbo vietų.

SŽ inf.

„Labai džiaugiuosi, kad Akmenės rajone įsikūrė nauja ir viena moderniausių medienos apdirbimo gamykla“, – sakė Šiaulių regiono tarybos pirmininkas, Šiaulių miesto meras Artūras Visockas (trečias iš kairės).

ALYTAUS RAJONO GARBĖS PILIETIS – KARDINOLAS SIGITAS TAMKEVIČIUS: PER DAUG ESAME ĮTIKĖJĘ Į PINIGĄ IR GERĄ GYVENIMĄ

– *Esate glaudžiai susijęs su Dzūkija: gimėte Lazdijų rajone, tarnavote Alytuje, Lazdijuose, Simne, kuriame 1972 m. kovo 19 d. pradėjote leisti „Lietuvos katalikų bažnyčios kroniką“. Ką jaučiate, lankydamasis šiame krašte? Gal galite pasidalinti savo prisiminimais?*

– Dzūkijos kraštas man yra labai brangus, nes čia prabėgo gražiausi mano gyvenimo metai. Tėvai į Alytų mane, mažą vaiką, atsiveždavo pačiais pirmaisiais pokario metais. Tėvai, ūkininkai, į Alytaus turgų, kuris vykdavo dabartinėje centrinėje aikštėje, atveždavo žemės ūkio gėrybių, o man tai būdavo didžiausia pramoga. Atmintyje išlikę namų griuvėsiai po ką tik pražusio karo.

Alytaus Angelų Sargų parapija buvo mano pirmoji kunigiškos tarnystės vieta. Treji metai paliko neišdildomus įspūdžius. Sakau, kad Alytus buvo mano pirmoji meilė. Čia prasidėjo mano neklusnumas sovietinei valdžiai, anuomet draudusiai net vaikus mokyti tikėjimo tiesų. Čia sutikau vyresnės kartos kunigus idealistus – Albiną Drązdį ir Joną Maksvytį, jų artumoje brendau tolimesnei kunigo tarnystei.

Simnas mano gyvenime tapo labai reikšminga stotele; čia tarnavau net penkerius metus. Atvykau į Simną su pakankamai solidžia kunigiškos tarnystės patirtimi. Jau buvo subrendęs pasiryžimas ne laukti iš sovietinės valdžios malonių, o aktyviai kovoti su tikinčiųjų diskriminavimu ir persekiojimu. Į katechezę bažnyčioje susirinkdavo didelis vaikų būrys, ir kiekvieną sekmadienį juos ruošiau Pirmajai Komunijai. Labai dažnai mano kambarys Simno klebonijoje būdavo pilnas mokinių, kalbėdavomės įvairiausiais klausimais, o pasakojimus iliustruodavau

ant ekrano rodomais paveikslais. Tačiau reikšmingiausias, kartu – ir pavojingiausias darbas Simne buvo „Lietuvos katalikų bažnyčios kronikos“ leidimas. Bažnyčioje slėpiau rankraščius, o rizikingą darbą teko dirbti klebonijoje, nes iš pradžių kitos vietos neturėjau. Tačiau Angelas Sargas gerai saugojo – kratos metu KGB pareigūnai nerado to, ką jie labai norėjo rasti.

– *Kokius Simno krašto žmones šiandien labiausiai norėtumėte prisiminti? Kaip jie prisidėjo prie Jūsų misijos?*

– Simno parapijoje ir miestelyje buvo labai daug gerų katalikų, tad būtų sunku kai kuriuos išskirti. Prie mano pagrindžio darbų labai prisidėjo dvi geros moterys – Genuotė Dainauskaitė ir Julija Juškauskaitė, gyvenusios mažame name lyje ant Simno ežero kranto. Jos sudarydavo sąlygas mano pagalbininkams kelias savaites dirbti prie naujai redaguojamo „Kronikos“ numerio. Jos rizikavo labai daug kuo, bet į mano prašymą pagelbėti nesvyruodamos atsiliepė. Su dėkingumu prisimenu vieną vyrą, kuris tuojau man papasakojo apie į jo namą susikrausčiusius KGB pareigūnus, atvykusius sekti, kas lankosi Simno klebonijoje, kas tenai kalbama.

– *Kokį Simną ir jo parapijos žmones prisiminate ir kokį matote dabar? Ar permainos Jūsų negąsdina?*

– Apie Simno parapijos žmones išlikę patys gražiausi prisiminimai. Mano kunigiškos tarnystės metu tai buvo viena iš šviesiausių parapijų Vilkaviškio vyskupijoje. Galbūt todėl, kad parapija turėjo galias krikščioniškas šaknis net iš XVI amžiaus. Dabartinės situacijos nežinau, tik galiu spręsti, jog kai kurie pokyčiai charakteringi visoje Lietuvoje. Dabarties kultūra dvasinėms vertybėms kartais atrodo ne mažiau pavojinga už marksistinę, tačiau esu vilties žmogus ir žinau, kad visa tai, kas nėra tikra, – ateina ir nueina. Linkėčiau visiems būti vilties žmonėmis ir nesigąsdinti dėl matomų negatyvių reiškinių. Reikia mąstyti, kaip tiems reiškiniams veiksmingai priešintis.

– *Turite daug apdovanojimų ir garbės vardų, ką jums reiškia dar vienas – Alytaus rajono garbės piliečio vardas?*

– Tokia yra žmogaus prigimtis: pagyrimas, apdovanojimas pradžiugina, o pažeminimas – skaudina. Man apdovanojimas taip pat yra brangus, bet visuomet bandau priimti jį ne kaip savo jėgomis laimėtą įvertinimą, bet kaip atlygį už darbą, atliktą su Dievo ir gerų žmonių pagalba. Todėl ir šis Alytaus rajono garbės piliečio vardo suteikimas tebūnie ne tik manęs, bet ir

visų mano bendradarbių įvertinimas. O labiausiai tebūnie šlovė Dievui, nes be jo vedimo mes nieko gero nepadarytume.

– *Visą laiką priešintės sovietinei valdžiai, Jums buvo uždrausta eiti kunigo pareigas, teko dirbti gamykloje ir melioracijoje, buvote nuteistas dešimčiai metų laisvės atėmimo, kalėjote Permės ir Mordovijos lageriuose. 1988 m., kai Lietuva sukilo dėl nepriklausomybės, buvo įsteigtas Sąjūdis, mes buvome pasaulio dėmesio centre, o Jūs – ištremtas į Sibirą. Ką tada išgyvenote? Kokie žmonės Jums padėjo, palaikė?*

– Svarbiausias palaikytojas tiek rizikinguose darbuose, tiek nelaisvės metuose buvo Viešpats, kuriuo pasitikėjau ir kuris vedė kartais nelengvais gyvenimo keliais. Tik jam labiausiai esu dėkingas. Anuomet šalia savęs turėjau daug bendraminčių kunigų, seserų vienuolių ir pasauliečių. Jeigu jų nebūtų buvę, nebūtų „17000 memorandumo“, „Kronikos“ ir daugelio kitų darbų.

– *Kaip, žvelgdamas iš retrospektyvos ir matydamas įvykius Baltarusijoje, vertinate savo ir kitų bendraminčių veiklą Lietuvos nepriklausomybės labui ir šiandienos visuomenės santykį su valstybe, iškovota nepriklausomybe?*

– Mes, dvasiškiai ir pasauliečiai, mylėjome ne tik Bažnyčią, bet ir Lietuvą, suvokėme, kad negalime likti pasyvūs stebėtojai, kai prievartinė sistema bando sunaikinti tai, kas kiekvienam doram žmogui brangu. Tikriausiai tokį nusistatymą paveldėjome iš mūsų pokario partizanų, ir jų auka nebuvo veltui.

Šiandien dėl kai kurių Lietuvos visuomenės procesų man neramu. Turime nepriklausomybę ir laisvę, tačiau per daug esame įtikėję į pinigą ir gerą gyvenimą, ir tai mus demoralizuoja. Sovietmečiu žmonės, įtikėję į gerą gyvenimą, greitai tapdavo KGB kolaborantais. Neturintys tvirto tikėjimo ir aukščiausia vertybe laikantys tik sotų gyvenimą ir dabar nesugeba įvertinti turimos laisvės, dažnai ją panaudoja blogam.

– *Įvertindamas nueitą valstybės kelią, dabartį ir galvodamas apie ateitį, ko palinkėtumėte simniškiams, visiems Alytaus rajono ir Lietuvos žmonėms?*

– Simniškiams ir visiems Lietuvos žmonėms linkiu labai atsakingai naudotis laisve, visuomet laikytis Dievo rankos ir būti vilties nešėjais. Sutinkami sunkumai tebūnie proga ne dejuoti, kad sunku gyventi, bet dar labiau glaudis prie Dievo.

– *Ačiū, Jūsų Eminencija.*

Parengė Vítana Bručienė

GIMNAZIJO MOKINIAMS IR MOKYTOJAMS ATMINTI

Roma SINKEVIČIŪTĖ

Rugsėjo 11 d. Prienų „Žiburio“ gimnazijos kiemelyje šalia paminklo Prienų krašto partizanams atidengta memorialinė atminimo lenta Lietuvos istorijos kūrėjams, gimnazijos mokiniams ir ugdytojams, savo gyvybę paaukojęms už Lietuvos laisvę ir nepriklausomybę. Jų atminimas buvo pagerbtas trimis šaulių salvėmis.

Paminklinė plokštė, kurioje iškalta 40 pavardžių, įrengta Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro ir Prienų r. savivaldybės rūpesčiu. Prie jos sukūrimo aktyviai prisidėjo „Žiburio“ gimnazijos bendruomenė, padėjusi surinkti archyvinis duomenis.

Renginį atidarė ir padėkos žodį tarė „Žiburio“ gimnazijos direktorė Irma Kačinauskienė. Į susirinkusiuosius kreipėsi savivaldybės mero pavaduotoja Loretą Jakinevičienė, administracijos direktoriaus pavaduotojas Algis Marcinkevičius, Švietimo ir sporto skyriaus vedėjas Rimvydas Zailskas. Savivaldybės vadovai padėkojo visiems, prisidėjusiems prie paminklo pastatymo, ir palinkėjo saugoti ir puoselėti laisvę, už kurią atidavė gyvybę gimnazijos mokiniai ir mokytojai.

Renginyje taip pat dalyvavo Memorialinio departamento Memorialinio meno ir ekspertizės skyriaus generalinis direktorius prof. dr.

Adas Jakubauskas, vyriausiasis architektas Algis Vyšniūnas, Prienų r. savivaldybės tarybos atstovai. Svečių vardu kalbėjo istorikė Dalia Urbonienė, mintimis pasidalijo atminimo įamžinimo idėjos autorius, buvęs „Žiburio“ gimnazijos fizikos mokytojas, Prienų r. savivaldybės tarybos narys Audrius Narvydas.

Paminklą pašventino Prienų parapijos klebonas Vaidotas Labašauskas. Gimnazijos bendruomenė parengė meninę programą.

Memorialinė atminimo lenta žuvusiems partizanams – mokiniams ir mokytojams – Prienuose yra 9-oji Lietuvoje (pirmoji atidengta 2001 m. Lazdijuose).

Živilė BRAZKAUSKAITĖ

Rugsėjo 12-ąją Šiluvos Jono Pauliaus II aikštėje Raseinių, Kelmės, Šiaulių rajonų ir Šiaulių miesto merai pasirašė bendradarbiavimo sutartį, kuria siekiama skleisti religinio turizmo ir piligrimystės šalyje idėjas, vieningai skatinti lankyti religinius bei kultūrinius objektus ir kurti piligrimystės įvaizdį. Šios sutarties pasirašymo liudininkais tapo tikintieji, atvykę į Didžiuosius Šilinių atlaidus iš visos Lietuvos.

MERAI PASIRAŠĖ RELIGINIO TURIZMO BENDRADARBIAVIMO SUTARTĮ

Pasak Raseinių rajono savivaldybės mero sutarties iniciatoriaus Andriaus Bautronio, bendradarbiavimo sutartis atveria naujas galimybes religinio turizmo plėtrai ne tik rajone, bet ir visoje šalyje. Religinis turizmas ir piligrimystė – išskiriami kaip unikalūs vietos atributai, pritraukiantys turizmo srautus.

Šia sutartimi savivaldybės įsipareigoja kasmet tęsiant religinio turizmo sklaidą Lietuvoje ir šalyje, biudžete numatyti ne mažesnę nei 10 000 Eur sumą religinio turizmo skatinimui.

Raseinių rajono savivaldybėje nuosekliai plėtojama strateginė piligrimystės centro vizija. Nuo 2018 m. aktyviai vykdoma religinio turizmo skatinimo Šiluvoje programa.

Švč. Mergelė Marija Šiluvoje apsiireiškė 1608 metais. Tai vienas pirmųjų Marijos apsiireikimų visoje Europoje. Kelmės rajonas neatskiriamas nuo XVII a. pastatyto Tytuvėnų vienuolyno ansamblio, o Šiaulių rajonas – Kryžių kalno.

POPULIARĖJANTIS TURISTINIS OBJEKTAS - RUSNĖ

Justė BRIGĖ

„Pas mus daugiau erdvės, yra galimybė pažvejoti, paplaukioti laivais ar tiesiog pasivaikščioti“, – visus svetingai pasitikdama kalbėjo Rusnės seniūnijos seniūnė Dalia Drobniienė (centre, su Rusnės bendruomenės nariais).

Pirmąjį rugsėjo šeštadienį 12-ojo žuivenės virimo čempionato dalyviai, žuivenės mėgėjai ir šiaip mėgstantys pasmalsauti rinkosi į Rusnę. „Labai malonu, kad čempionatas atkeliavo į senas žvejybos ir žuivenės virimo tradicijas turinčią Rusnę. Pas mus daugiau erdvės, yra galimybė pažvejoti, paplaukioti laivais ar tiesiog pasivaikščioti“, – visus svetingai pasitikdama kalbėjo Rusnės seniūnijos seniūnė Dalia Drobniienė.

LAIKINA TAMPA IR PASTOVIA

„Gali būti, kad Rusnė ir perims žuivenės virimo čempionatą iš Šilutės, bet šiais metais jis čia vyksta todėl, kad tradicinė vieta Šilutėje – Šilokarčemos kvartalas – rekonstruojama“, – sakė Šilutės rajono meras Vytautas Laurinaitis.

„Rusnė turi didesnes ir žvejybos ir žuivenės virimo tradicijas, tad, manau, žuivenės virimo čempionatai ir turėtų čia vykti“, – mintimis dalijosi bendruomenės „Rusnės sala“ pirmininkas Saulius Bukantas. Pirmininkas pasidžiaugia, kad čempionate dalyvauja trys rusniškių komandos. Dvi komandas sudarė bičiuliai, kaimynai, giminės, o „Rusnės salos“ komandą formavo bendruomenė, iš anksto kviesdama bendruomenės narius dalyvauti smagiose varžybose.

RUSNĖ – IEŠKANTIEMS RAMYBĖS

Šią vasarą, kai salą galima pasiekti tvarkingu keliu, kai pastatyta ne vieną dešimtmetį laukta estakada ir atsiradęs tolimesnių kelių apribojimas, Rusnėje turistų buvo žymiai daugiau nei anksčiau. „Jei praėjusius metus vertintume vienu procentu, šiemet turistų skaičius pasiekė visą šimtą, – teigė seniūnė Dalia Drobniienė. – Apie pusę jų tiesiog atvažiuodavo, pasivaikščiodavo, pasimėgavdavo ramybę ir išvažiuodavo. Dalis įsikurdavo ilgėlesniam laikui kaimo turizmo sodybomis. Dalis atvažiuodavo su savo kempingais, palapinėmis.

Tik su maitinimo taškais pas mus kiek sudėtingiau. Vienas restoranas yra įsikūręs prie Peterso tilto, kitas – vienoje kaimo turizmo sodyboje ir užkandinė. Tačiau maitinimo įstaigų kūrimąsi pristabdo sezoniškumas.“

„Kol kas sezoną mums padėtų pratęsti šaltos žiemos, kai ledas pasiekia ne mažiau 50 centimetrų. Tada marios virsta ištisu pramogų miesteliu, – sakė rajono meras Vytautas Laurinaitis. – Tačiau pastaruoju metu tokių žiemų vis mažiau. Atvažiuoja žvejų, bet ne tiek, kiek esant ledui. O šią vasarą Rusnė ištis sulaukė žymiai daugiau svečių. Prie to prisidėjo ir estakada, ir seniūnės bei bendruomenės rūpesčių vis labiau gražėjanti Rusnės sala, ir paminklas Machatmai Gandžiui ir Hermanui Kallenbachui. Labai tikimės, kad lankytojų bus dar daugiau, kai ant Atmatos upės žiočių bus pastatytas 30 metrų aukščio apžvalgos bokštas. Bokštas jau suprojektuotas ir jau perkami darbai. Manau, jis bus ne mažiau nei Anykščių medžių lajų takas populiarus.“

ŠILUTĖ RENKASI TURIZMĄ

Rusnė vis labiau populiarėjantis turistinis objektas, tačiau ne vienintelis. Didžioji rajono dalis tarsi sutvertas turizmui. Ir tam tarnauja gamta bei krašto istorija, kraštą gražinantys žmonės. „Šilutės rajonas – tai kaimo ir vandens turizmas. Pasaulyje vis labiau populiarinamos mūsų krašto ornitologinio turizmo galimybės. Turime puikų to turizmo iniciatorių Borisą Belchevą, – krašto turistines galimybes vardijo rajono meras Vytautas Laurinaitis. – Mūsų tikslas – sudaryti kuo geresnes sąlygas poilsiui. Tvarkomos krantinės. Šilutėje statomas baseinas, kad žmonės galėtų pramogauti net tada, kai orai nėra palankūs maudynėms gamtiniuose vandenyse. Kapitališkai remontuojamas Šilutės kultūros ir pramogų centras, tad netrukus turėsime puikias galimybes rengti aukšto meninio lygio koncertus ir kitus kul-

tūros renginius. Pajudėjo ir Kintų „Vėtrungės“ stovyklavietės atkūrimo projektas. Šioje stovykloje galės ilsėtis vaikai iš visos Lietuvos.“

Šilutės rajono meras Vytautas Laurinaitis pabrėžia, kad savivaldybė junta didelį Vyriausybės palaikymą, kad vis daugiau atsiranda verslininkų, generuojančių naujas idėjas, o savivaldybė ieško galimybių ir jų suranda turizmo plėtrai reikalingai infrastruktūrai kurti. „Žinoma, finansų užtenka tik daliai sumanymų įgyvendinti. Lėšų galėtų būti daugiau, bet stengiamės efektyviausiai panaudoti turimus resursus“, – sakė meras.

„Šilutės rajono tradiciniai žuivenės virimo čempionatai, į kurį suvažiuoja komandos iš įvairių Lietuvos vietų, o ankstesniais metais ir iš kitų šalių, reikšmingas turizmo plėtrai. Juk atvykusieji ne tik sudalyvauja renginyje, bet ir susipažįsta su kraštu, o tai yra svarbiausias mūsų siekis“, – sakė Klaipėdos turizmo informacijos centro direktorė Romėna Savickienė.

ĮSISIŪBUOJANTIS ČEMPIONATO ŠURMULYS

O kol aptarėme turizmo plėtros galimybes, vis smagiai įsisiūbavo žuivenės virimo čempionatas, į kurį atvyko 55 komandos.

„Džiaugiamės, kad čempionatą pavyko surengti žvejų ir žuivies rūkyklų rojų. Nors buvo įvairių minčių dėl čempionato rengimo. Ir orų prognozės rodė nepalankų orą, ir reikalavimai visiems registruoti. Tad svarstėme, gal reikia čempionatą atšaukti, tik vardan ko? Juk per visas pandemijas ir karus žvejai savo veiklos nenutraukia. Jie gyvena įprastą gyvenimą. Ir nutraukus čempionatą būtų tam tikra nepagarba šio krašto kultūrai, – apie čempionato rengimo subtilybes pasakojo jos iniciatorius ir organizatorius Marijus Budraitis. – Neapsirikome neatšaukdami. Susidomėjimas buvo didžiulis ir sulaukėme daug komandų. O registracija parodė, kokia

plati į čempionatą atvykstančių žiūrovų geografija.“

„Džiaugiuosi, kad šiandien galiu pabūti Rusnėje, kad galiu savo žvejais ir žuviens virimo meistrais pasididžiuoti. Praėjusiais metais Lazdijų komanda „Dzūkų piratai“ tapo absoliučiais čempionais ir laimėjo Šilutės rajono mero žiedą. Tikiuosi, kad ir šiemet mūsų komanda, pakeitus virėją, gerai pasirodys“, – virš Rusnės sklindant žuvies ir dūmų kvapams dalijos Lazdijų rajono merė Ausma Miškinienė.

„Atvažiavau iš JAV, iš Čikagos – beveik antrosios lietuvių sostinės. Per atostogas keliauju, užsukau į Mažąją Lietuvą. Turiu draugų, bičiulių, projektų su savivaldybėmis. Artėja Klaipėdos sukilimo šimtmetis ir JAV lietuviai rengiamės šios datos paminėjimui, – šurmuliuojant čempionatui prisistato žurnalistas iš JAV Ernestas Lukoševičius.

„Prieš daugelį metų dirbau Šilutėje. Neprastai pažįstu ir Rusnę. Šiandien, atvykus į žuviens virimo čempionatą, smagu prisiminti savo darbinės karjeros pradžią. Malonu pabūti čempionato šurmulyje“, – įspūdžiais dalijasi Šilalės rajono meras Algirdas Meiženis ir priduria, kad nors jis retkarčiais ir verda žuvienę, bet būti pagrindiniu komandos virėju nesiryžo.

ŽUVIENIŲ SKONIŲ ĮVAIROVĖ

Pagaliau komandos vertinimo komisijai pateikė savo kulinarius kūrinius. Kas tradicinę žuvienę, kas žuvies sriubą.

„Rusnėje iš tikrųjų gyvena žuvienė. Ją čia gyvenantys žmonės valgo nuo vaikystės, labai dažnai verda ir labai puikiai supranta, kokia ji turi būti“, – sakė pirmą kartą čempionate dalyvaujanti ir žuviens vertinimo komisijos nare tapusį žurnalistę Edita Mildažytė.

Kokia turi būti tikra tradicinė žuvienė labai puikiai žino ilgametė vertinimo komisijos pirmininkė, Salos etnokultūros ir informacijos centro vadovė Birutė Servienė.

„Vienuoliktus metus teisėjauju ir matau, kad čempionato lygis auga, kasmet išverdamos skanesnės žuvienės. Šįkart nebuvo sunku apsispręsti dėl žuvies sriubos, nes dėl jų nuomonės daugelio komisijos narių sutapo, – įspūdžiais dalijosi Birutė Servienė. – Vertindami tradicinę žuvienę pirmiausia žiūrėjome jos skaidrumą. Ji turėjo sleisti žuvies arba dūmų kvapą, žuvies konsistenciją, nes tradicinėje žuvienėje žuvis neturi būti suirusi.“

„Šiame žuviens virimo čempionatas buvo labai didelė konkurencija tarp moterų ir vyrų. Žuvienę virė net 22 moterys. Toks moterų aktyvumas pirmas per visą čempionato istoriją. Ir mero žiedas atiteko moteriai. Taigi dabar mes turime 12 čempionų, iš jų 9 vyrai ir 3 moterys, – rezultatus apibendrino Marijus Budraitis. – Šilutės rajonas Mero žiedą po ketverių metų pertraukos, nes ketverius metus iš eilės žiedas iškeliavo iš pamario krašto, laimėjo „Rusniečių“ komandos virėja Virginija Svitkinienė. Prieš kelerius metus čempionu tapo jos vyras. Tad galime sakyti, kad turime absoliučią žuviens virimo čempionų šeimą.“

Tradicinės žuviens virimo čempionato pirmosios vietos laimėtojai – Ventės „Neptūno“ komanda. Žuvies sriubos nugalėtojais tapo Mažeikių „Kobinio“ komanda.

Šilutės rajono meras Vytautas Laurinaitis čempiono žiedą įteikė „Rusniečių“ komandos virėjai Virginijai Svitkinienei.

„Džiaugiuosi, kad šiandien galiu pabūti Rusnėje, kad galiu savo žvejais ir žuviens virimo meistrais pasididžiuoti.“, – sakė Lazdijų rajono merė Ausma Miškinienė (centre).

Žuviens čempionato virėjų šokis buvo smagus nepaisant lengvo lietaus.

Žuviens vertinimo komisija su Edita Mildažyte baigė darbą. „Šiame čempionate buvo labai didelė konkurencija tarp moterų ir vyrų. Ir mero žiedas atiteko moteriai“ – rezultatus apibendrino Marijus Budraitis (kairėje).

Romo Gurklio nuotr.

KALBOS TVARKYTOJAI APIE NŪDIENOS VALSTYBINĖS KALBOS POREIKIUS

Daiva BELOKAITĖ

Rugsėjo 11 d. Drevernoje vyko respublikos kalbos tvarkytojų susitikimas-konferencija, į kurį susirinko didžioji dalis Lietuvos kalbos tvarkytojų.

Susirinkusiems iš visos respublikos kalbos kontrolės ir priežiūros specialistams buvo svarbu aptarti naujo (tikėtina, konstitucinio) Valstybinės kalbos įstatymo priėmimo, kalbos reformos ir su ja susijusių naujų teisės aktų rengimo, savivaldybių kalbos tvarkytojų statuso ir finansavimo reikalus.

Konferencija prasidėjo nuo lietuvių kalbos teisių įtvirtinimo Klaipėdos krašte ir Mažosios Lietuvos šviesuomenės indėlio padedant išsaugoti kalbą ir valstybę Didžiojoje Lietuvoje istorijos apžvalgos.

Apie kalbos tvarkybos ypatumus Europos šalyse pranešimą skaitė Lietuvių kalbos instituto Bendrinės kalbos tyrimų centro vadovė dr. Jurgita Jaroslaviienė, valstybinės kalbos tvarkybos ir priežiūros raidą 1922–2022 m. apžvelgė Valstybinės lietuvių kalbos komisijos pirmininkas Audrys Antanaitis, o kalbos tvarkybos reformos kelius ir klystkelius – Valstybinės kalbos inspekcijos viršininkas dr. Audrius Valotka.

Dr. Jurgita Jaroslaviienė pristatė Europos nacionalinių kalbos institucijų federaciją EFNIL (www.efnil.org), vienijančią 40 svarbiausių kalbos organizacijų ir nacionalinių kalbos institucijų atstovų iš įvairių Europos valstybių narių. Pagrindinės šios federacijos tiriamosios sritys susijusios su Europos kalbų įvairove (daugiausia oficialių, valstybinių, kalbų), daugiakalbyste, teisiniu valstybinių kalbų reglamentavimu, kalbų politika ir planavimu, bendra kalbos būkle, skaitmeniniais kalbos ištekliais, kalbos technologijų pažanga, kalbų vartojimu žiniasklaidoje, švietimo ir kitose svarbiose viešojo gyvenimo srityse, kalbų mokymu, kalbos sklaida. Kaip rodo naujausi EFNIL tyrimų duomenys (2019 m.), kalbos teisiškai reglamentuojamos daugiau nei dvidešimtyje Europos valstybių, o reglamentavimo skirtumai priklauso nuo istoriškai susiklosčiusių aplinkybių ir tradicijų, nuo bendrinių kalbų susiformavimo ir kitų ypatumų.

Pasak kalbininkės, daugelis Europos kalbų susiduria su panašiais kalbos vartosenos, rašymo kultūros pokyčiais, patiriamas kitų kalbų, dažniausiai anglų kalbos, poveikis.

Dr. Jurgita Jaroslaviienė taip pat pristatė Lietuvių kalbos instituto lietuvių kalbos išteklių, apimančių žodynų kartotekas, duomenų bazes, nuotolinį lietuvių kalbos mokymą ir mokomuosius lietuvių kalbos žaidimus, naujoves.

Iš tiesų valstybinė kalba šiuo metu išgyvena ne pačias geriausias dienas. Vis labiau įsigalint

Valstybinės lietuvių kalbos komisijos pirmininkas Audrys Antanaitis atminimo dovaną įteikė Priekulės kultūros centro Drevernos skyriaus renginių organizatorei Virginai Asnauskienei.

anglų kalbai mokslo darbuose, skurstant lietuvių kalbai dėl anglų kalbos įtakos tarp jaunimo ir liberaliosios krypties lietuvių kalbos mokslininkams viešojoje erdvėje peršant nuomonę, kad galima rašyti ir kalbėti taisyklių beveik nepaisant, reikia stiprios atsvaros. Europos Sąjunga nuo pat įsikūrimo pradžios visada pabrėžė valstybių ir tautų, ypač mažųjų, kultūros, tradicijų ir kalbų apsaugos svarbą, – todėl turime šią nuostatą iš naujo įvertinti ir užtikrinti naujais valstybės lygmens sprendimais.

Nors dar 2018 m. Lietuvos Respublikos Seimas nutarimu patvirtino Valstybinės kalbos politikos 2018–2022 metų gaires, o Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2019 m. nutarimu patvirtino išsamų Valstybinės kalbos politikos 2019–2022 metų gairių įgyvendinimo priemonių planą, o Valstybinė lietuvių kalbos komisija taip pat pernai patvirtino ir Lietuvių kalbos prestižo stiprinimo programą, tačiau svarbiausia kliūtis valstybinei lietuvių kalbai susigrąžinti tikrąjį prestižą – jau daugiau kaip dešimtmetį besitęsiantis Valstybinės lietuvių kalbos įstatymo priėmimo vilkinimas, kurio priežastis – nesutarimas dėl keleto nelietuviškų abėcėlės raidžių su lenkų taurine mažuma. Tuo tarpu priimti naująjį įstatymą būtina – reikia įtvirtinti naujas nuostatas dėl viešųjų užrašų, taisyklingos valstybinės kalbos vartojimo elektroninėje erdvėje ir daugelio kitų dalykų.

Kitaip turi būti organizuojama ir valstybinės kalbos kontrolė ir priežiūra, – tiek Valstybinės kalbos inspekcija, tiek savivaldybių kalbos tvarkytojai, taikydami prie naujų sąlygų, turi ieškoti platesnio dialogo su visuomene, – ne kritikuoti ir bausti (nors ir taip baudžiama buvo

labai retai), bet, ugdydami pasididžiavimą savo kalba, šviesti visuomenę, padėti suprasti, kad kalbos kultūra yra svarbi bendrosios kultūros dalis.

Aptarti itin svarbūs savivaldybių kalbos tvarkytojams finansavimo klausimai, – šiuo metu valstybės dotacija yra ženkliai mažesnė už valstybės indėlį, – planuojama šias proporcijas keisti, daugiau skiriant lėšų iš valstybės biudžetų, kad kalbos tvarkytojai, kaip savivaldybės specialistai, galėtų tinkamai rūpintis kalbos reikalais.

Konferencijoje Valstybinės lietuvių kalbos komisijos padėkomis apdovanoti Klaipėdos rajono lietuvių kalbos puoselėtojai. Komisijos pirmininkas Audrys Antanaitis sakė, kad žmonės, padedantys išlaikyti taisyklingą lietuvių kalbą, besirūpinantys jos turtų sklaidą šiuo metu ypač reikalingi. Padėkos ir atminimo dovanos įteiktos Priekulės kultūros centro Drevernos skyriaus renginių organizatorei Virginai Asnauskienei – už Pamario lietuvininkų šnektos ir tradicijų gaivinimą ir sklaidą; lituanistei, „Bangos“ laikraščio tekstų autorei Daliai Daugėlienei – už stilingai atskleistas nūdienos visuomenės gyvenimo ir kalbos problemų sąsajas; J. Lankučio viešosios bibliotekos direktoriaus pavaduotoją, l. e. direktoriaus pareigas Dianai Ciparienei – už dėmesį kalbos aktualijoms ir problemoms, taisyklingos, raiškos ir vaizdingos kalbos puoselėjimą bibliotekos renginiuose; Dvilų etninės kultūros centro etnologą dr. Jonui Tilvikui – už Mažosios Lietuvos etnokultūrinio paveldo tyrimus, jų populiarinimą ir lietuvių puoselėjimą per liaudies mediciną.